

Sygn. akt V ACz 520/15

POSTANOWIENIE

Dnia 15 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, Wydział V Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Janusz Kiercz

Sędziowie: SA Olga Gornowicz – Owczarek (spr.)

SA Aleksandra Janas

po rozpoznaniu w dniu 15 czerwca 2015 r. w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku (...) w T.

z udziałem A. S.

o nadanie klauzuli wykonalności

na skutek zażalenia wnioskodawcy

na postanowienie Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 26 listopada 2014 r., sygn. akt XIV GCo 209/13

postanawia:

- 1) zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że nakazowi zapłaty Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 3 grudnia 2009 r., sygn. akt XIV GNc 410/09, nadać klauzulę wykonalności na rzecz wierzyciela (...) w T. przeciwko A. S. jako nabywcy nieruchomości obciążonej hipoteką przymusową, z zastrzeżeniem dla A. S., prawa powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie jej odpowiedzialności do nieruchomości położonej w Z., dla której Sąd Rejonowy w Lesku prowadzi księgę wieczystą o nr (...) i do wysokości kwoty 280.576,77 zł (dwieście osiemdziesiąt tysięcy pięćset siedemdziesiąt sześć złotych i siedemdziesiąt siedem groszy) jako hipoteki przymusowej oraz zasądzić od uczestnika postępowania na rzecz wierzyciela kwotę 127 zł (sto siedemdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu klauzulowym,
- 2) zasądzić od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem kosztów postępowania zażaleniowego.

Sygn. akt V ACz 520/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy oddalił wniosek o nadanie prawomocnemu nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności przeciwko dłużnikowi hipotecznemu nie wymienionemu w nakazie zapłaty wskazując, iż w celu uzyskania tytułu wykonawczego upoważniającego do prowadzenia egzekucji z nieruchomości, wnioskodawca wpiery uzyskać winien tytułu egzekucyjny wystawiony bezpośrednio przeciwko obecnemu właścicielowi obciążonej nieruchomości, tj. przeciwko uczestnicze postępowania.

W zażaleniu na powyższe postanowienie wnioskodawca wnosił o jego zmianę poprzez uwzględnienie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności. Wskazał, iż dopuszczalnym jest nadanie klauzuli wykonalności przeciwko uczestniczce postępowania. Nabyła ona bowiem obciążoną hipotecznie nieruchomości, a w związku z powyższym w zakresie ciężącej na nieruchomości hipoteki wstąpiła w obowiązki dłużnika osobistego wymienionego w tytule egzekucyjnym.

W odpowiedzi na zażalenie uczestniczka wносиła o jego oddalenie podnosząc, że prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął, iż w realiach sprawy nie zaktualizowały się przesłanki zastosowania art. 788 k.p.c. W sytuacji zbycia przez dłużnika osobistego nieruchomości obciążonej hipotecznie nie dochodzi bowiem do przejścia długu, a jedynie do rozszerzenia zakresu odpowiedzialności za ten dług na nowy podmiot, tj. nabywcę nieruchomości, z ograniczeniem wszakże zakresu tej odpowiedzialności do samej tylko nieruchomości oraz wartości ciężącej na niej hipoteki. W takim jednak przypadku nie można mówić o przejściu uprawnień czy też obowiązków w rozumieniu art. 788 k.p.c., w konsekwencji czego brak jest podstaw do nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wystawionemu przeciwko dłużnikowi osobistemu również przeciwko dłużnikowi rzeczowemu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie zaznaczyć należało, iż zaskarżone postanowienie, w zakresie w jakim wskazywało na oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, zostało sprostowane postanowieniem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 stycznia 2015 r. poprzez wskazanie, iż postępowanie niniejsze dotyczy nadania klauzuli wykonalności przeciwko dłużnikowi rzeczowemu. Podnoszone w powyższym zakresie w pismach procesowych zarzuty były więc na chwilę obecną bezprzedmiotowe.

Podkreślenia wymagało także, iż kwestia następstwa prawnego po stronie wierzyciela przesądzona została postanowieniem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 29 listopada 2014 r. w części, w jakiej postanowienie to nie zostało zaskarżone. Zagadnienie przejścia na rzecz wnioskodawcy uprawnień dotychczasowego wierzyciela nie mogło być zatem przedmiotem ponownego badania, a ustalenia Sądu Okręgowego w tej materii były wiążące (art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Przechodząc natomiast do meritum, nie można było zgodzić się z poglądem Sądu pierwszej instancji, że do dochodzenia zaspokojenia od dłużnika hipotecznego, niebędącego dłużnikiem osobistym, koniecznym jest w każdym przypadku uzyskanie w pierwszej kolejności tytułu egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi rzeczowemu, a następnie nadanie temu tytułowi klauzuli wykonalności. Zważyć należy, iż konsekwencją rzeczowej odpowiedzialności każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej hipoteką jest, niezależnie od zmiany w osobie właściciela obciążonej nieruchomości zaszłej po powstaniu hipoteki, dopuszczalność zaspokojenia się z tej nieruchomości wierzyciela, któremu przysługują wierzytelności zabezpieczone hipoteką. Podstawowe znaczenie hipoteki wyraża się bowiem w możliwości zaspokojenia wierzyciela od dłużnika rzeczowego, w sytuacji nieuzyskania zaspokojenia od dłużnika osobistego, którego łączył z wierzycielem określony węzeł prawny. Jeżeli zatem wierzyciel nie uzyskał należnego mu świadczenia od dłużnika osobistego może wszcząć egzekucję przeciwko dłużnikowi rzeczowemu, jednakże przedtem musi uzyskać przeciwko niemu tytuł wykonawczy (por. wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2004 roku, IV CK 606/03, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1971 r. III CRN 553/70, OSNC 1971, nr 10, poz. 185, wyrok Sądu Najwyższego z 10 września 1999 r., III CKN 331/98, OSNC 2000, nr 3 poz. 57, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1997 r., I CKU 78/96, Prok. i Pr. – wkł. 1997, nr 6, s. 38, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2003 r., V CK 19/02, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2014 r., V CSK 440/13, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r., V CSK 51/11). Tytułem takim może być jednak nie tylko prawomocny wyrok stwierdzający obowiązek aktualnego właściciela nieruchomości obciążonej hipoteką zaspokojenia wierzyciela hipotecznego

w drodze egzekucji z tej nieruchomości, ale również klauzula wykonalności nadana w trybie art. 788 w zw. z art. 792 k.p.c. tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko dłużnikowi osobistemu (rzeczowemu) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1971 roku, sygn. akt III CRN 553/70 oraz odwołujące się do niego wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2004 r., IV CK 606/03 oraz z dnia 27 czerwca 2014 r., V CSK 440/13). Jak słusznie wskazują przedstawiciele doktryny przewidziany w art. 788 k.p.c. tryb nadawania klauzuli wykonalności może mieć wielokrotnie zastosowanie także w stosunku do tego samego tytułu egzekucyjnego wystawionego przeciwko dłużnikowi rzeczowemu. Każda bowiem zmiana własności rzeczy obciążonej zastawem lub hipoteką wymagać będzie nadania danemu tytułowi egzekucyjnemu kolejnej klauzuli wykonalności.

Nie można zgodzić się z koncepcją wyłączającą dopuszczalność nadania klauzuli wykonalności w trybie art. 788 k.p.c. przeciwko dłużnikowi rzeczowemu. W żadnym z powołanych orzeczeń Sądu Najwyższego nie wyrażono poglądu zgodnego z twierdzeniem dłużniczki, a Sąd Najwyższy jedynie wielokrotnie potwierdzał, że do prowadzenia egzekucji z nieruchomości stanowiącej własność innej osoby niż dłużnika osobistego potrzebne jest uzyskanie tytułu wykonawczego przeciwko tej osobie. Oczywiście jest, że w przypadku braku tytułu egzekucyjnego zapadłego przeciwko dłużnikowi osobistemu, o jakim mowa w art. 777 k.p.c., zastosowanie art. 788 k.p.c. w ogóle nie wchodzi w grę. W powołanych orzeczeniach Sąd Najwyższy wyrażał pogląd, że wytoczenie powództwa o świadczenie (o zapłatę) przeciwko dłużnikowi rzeczowemu jest dopuszczalne, zaznaczając przy tym, że konieczne jest jednoczesne odzwierciedlenie w treści wyroku ograniczenia odpowiedzialności tego dłużnika do zakresu hipoteki. Niejednokrotnie też powoływał się na postanowienie wydane w dniu 26 marca 1971 r., co świadczy o jego aktualności. Zaprezentowane w odpowiedzi na zażalenie wypowiedzi innych sądów, odwołujących się właśnie do tych rozstrzygnięć Sądu Najwyższego, zmierzały do wniosku o braku możliwości stosowania art. 788 k.p.c. do omawianych sytuacji, nie prowadząc jednak samodzielnej analizy. Tymczasem orzecznictwo Sądu Najwyższego nie pozwala na budowanie zakazu stosowania art. 788 k.p.c. i tym samym nie przekonuje do wypowiedzianych tam konkluzji.

Przepis art. 788 § 1 k.p.c. posługuje się sformułowaniem o przejściu obowiązku na inną osobę. Pojęciem tym można objąć także obowiązek świadczenia wynikający z prawa rzeczowego. Uprawnienie do dochodzenia zaspokojenia zabezpieczonej hipoteką wierzytelności z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością, wynika wprost z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece. Nabywca nieruchomości nie staje się następcą prawnym dłużnika osobistego, ale przejmuje na siebie zobowiązanie zaspokojenia jego wierzyciela z przedmiotu nabycia, jako własne. W tym znaczeniu dochodzi do przejścia obowiązku. Na nabywcę nieruchomości przeszło zobowiązanie z mocy prawa materialnego (art. 65 k.w.h.) do zaspokojenia wierzyciela z obciążonej hipoteką nieruchomości, wobec czego zbędne jest kreowanie konstrukcji prawnej następstwa prawnego na podstawie innych czynności prawnych. Nieprzekonywujący jest też argument o pozbawieniu dłużnika rzeczowego w takiej sytuacji możliwości powoływania się na zarzuty wynikające z art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Objęty klauzulą wykonalności dłużnik rzeczowy ma możliwość zwalczania tego tytułu na drodze powództwa o pozbawienie lub ograniczenie tytułu wykonawczego wykonalności.

W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko kolejnemu właścicielowi rzeczy obciążonej hipoteką, a nie wymienionemu w tytule egzekucyjnym, przedmiotem badania sądu jest zatem ustalenie przejścia obowiązku świadczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym na osobę przeciwko której klauzula wykonalności ma być nadana. Zgodnie z treścią art. 788 § 1 k.p.c. przejście takie może być wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisami urzędowo poświadczonymi. Dokumentami takimi mogą być w szczególności umowa zbycia nieruchomości lub wypis z księgi wieczystej. Dopiero w razie niemożności przedstawienia tych dokumentów powstaje konieczność wytoczenia przez wierzyciela powództwa o ustalenie przejścia obowiązku świadczenia na inną osobę.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca przedłożył odpis zwykły z księgi wieczystej,

z którego wynika, że uczestniczka postępowania nabyła obciążoną nieruchomością już po ustanowieniu hipoteki zabezpieczającej wierzytelność wnioskodawcy. Uczestniczka miała zatem świadomość (art. 2 u.k.w.h.), że nieruchomości obciąża hipoteka przymusowa do sumy 280.576,77 zł. Z tego też względu uznać należało, że z chwilą nabycia nieruchomości obciążonej hipoteką przymusową na rzecz wnioskodawcy, dotychczasowy obowiązek stwierdzony nakazem zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Katowicach w dniu 3 grudnia 2009 r., sygn. akt XIV GNC 410/09 przeszedł na nabywcę nieruchomości, tj. na rzecz uczestniczki postępowania.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.

i uwzględnił wniosek o nadanie klauzuli przeciwko uczestniczce postępowania. Jednocześnie mając na uwadze, iż jej odpowiedzialność jest odpowiedzialnością wyłącznie rzeczową

z nieruchomości, do wysokości ustanowionej na tej nieruchomości hipoteki (art. 65

i 69 u.k.w.h.), zastrzec należało dłużnicze w treści klauzuli uprawnienie do powoływania się na to ograniczenie (art. 792 k.p.c.).

O kosztach postępowania klauzulowego orzeczono na mocy art. 98 k.p.c.

w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zasądzając od uczestniczki, jako strony przegrywającej, na rzecz wnioskodawcy kwotę 127 zł, na którą złożyła się opłata skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł, opłata sądowa od wniosku o nadanie klauzuli tytułowi egzekucyjnemu przeciwko dłużnikowi rzeczowemu – 50 zł, oraz koszty zastępstwa procesowego – 60 zł w postępowaniu klauzulowym (§ 10 ust. 1 pkt 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu

– Dz. U. 2013 poz. 490);

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zasądzając od wnioskodawcy jako strony przegrywającej na rzecz uczestnika kwotę 120 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego

w postępowaniu zażaleniowym (§ 10 ust. 1 pkt 13 w zw. z § 12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu – Dz. U. 2013 poz. 490).